

паэзія

пээзія

Уладзімір Някляеў

...Калі пісаць, дык толькі так пісаць,
Як бліскавіцу доўжыць бліскавіцай,
Як з вены ў вену кроў пераліваць...
Пісаць, як спавядца і маліцца...

Дзень стварэння

КАЛІ ПІСАЦЬ

Ларысে Геніюш

На вуліцы Царкоўнай пасяліцца
Напроць царквы, каб блізка – памаліцца,
Хоць Бог паўсюль... А дзе яго няма –
Царква не дапаможа. Там турма.

Там – чорная на белым – Варкута,
Кругоў Гулагу драцяная повязь,
Сънягоў вечнанямая мерзлата,
Цвіком на ёй надрапаная Споведź.

Там – над зямным – нябесны храм паўстаў
Гатычным, кіпарысавым абрыйсам,
І ў ім ня служка Божы спавядай,
А сам Гасподзь – пакутніцу Ларысу.

«Ты даў мне, Божа, волю і турму,
 Я прыняла... і ўсё прыму, што будзе», —
 Яна казала аднаму Яму,
 Каб праз Яго хоць нешта ўчулі людзі.

Хай съвет людскі сам ад сябе аглух,
 Няхай ніхто нікога ўжо ня чуе, —
 А Бог пачуў...

І пасьцяліў ёй пух
 На тых аблоках, дзе яна начуе.

Хай съпіць, хай съпіць... — і съніць сябе
 царквой,
 І Зэльваю, што патанае ў бэзе,
 І — чорнаю на белым — Варкутой
 З чырвонымі пісьмёнамі на сънезе.

Хай съпіць, хай съпіць... Як немагчыма жыць,
 Яна жыла — і Бог па ёй заплакаў...
 На тых нябесах, дзе яна ляжыць,
 Крыж, воблакі чапляючы, надрапаў:

*Калі пісаць, дык толькі так пісаць,
 Як бліскавіцу доўжыць бліскавіцай,
 Як з вены ў вену кроў пераліваць...
 Пісаць, як спавяданца і маліца.*

6.08.2005. Зэльва.

* * *

Азірацца на дыму клубы,
 На царкву, над якой галубы
 Дзіры ў небе працёлі, —
 І вяртагца ў былое, нібы
 Набівацца ў сяброўства да мёртвых.

* * *

На зъмярканыні, на зъмярканыні
 Заставальнік заставальны,
 На съвітаныні, на съвітаныні
 Развітальнік разьвітальнны,

З ямы ў яму, з вежы ў вежу
 Перабежчык перабежны,
 Перабегам прыналежу,

Сам сабе не прыналежны...

* * *

Я забыўся, як ты выглядаеш,
Калі кубак кавы падымаеш,
Калі ставіш кубак, ледзь адпіўши...
Што ж мне помніць, гэткае забыўши?

* * *

Вяртаца на Радзіму — ды куды?!.
Нікуды ўжо. Палёту дзъве гадзіны.
Агні па нізе. Вёскі, гарады —
Як тут, як там... Нідзе няма Радзімы.

* * *

Сыпвае маці — я ня чую слоў...
Вятрыскамі да нашых вокнаў зноў
Прыбіла ліст кляновы — пра любоў,
Прыбіла ліст дубовы — пра журбу,
Рабіны ліст прыбіла — пра вайну.

* * *

Пабілі — а цаной? —
Батыя і Мамая...
Вунь шабелька крывая
Пад скошанай съянай.

* * *

Прачнуўся! Што ж я сыніў? —
Аж страх прабіў да пят!..
Па браце галасіў.
Мне не гукнуўся брат.

* * *

Ані царквы ў крыжох,
Ані хаціны боскай...
Так і жывуць удвох:
Богам забытая вёска,
Вёскай забыты Бог.

* * *

Бліжэй за ўсіх да Боскага суда
Паселены ў нябёсах съпей птушыны,
А да зямлі, да камянёў і гліны
Бліжэй за ўсіх паселена вада.

Я съпевам быў — і з рознаю брыдою
Съпявай штодня, а ў роспачнай начы
І сьніў ваду, і быць хацеў вадою,
Па гліне плыць, па камянях цячы...

* * *

Гарыць агонь за камянём.
Цямнее камень за агнём.
Даўно на месцы тым
Мы з двух бакоў стаім.

* * *

Ішлі адсюль туды —
Нікуды не дайшлі...
Дзе людзям — край зямлі,
Там рыбам — край вады.

ПІРАТЫ

І дзень, падараваны на зямлі,
І ноч, падараваная ў нябёсах,
За небасхіл сплылі, як караблі,
Съпякотны сум пакінуўшы ў матросах,
Што падымалі ветразі на іх
І ў шале страсьці кіравалі ў хвалі,
І так былі шчаслівия ў той міг,
Як ні раней, ні потым не бывалі,
Бо ні раней, ні потым не плылі,
Не баючыся, каб не патапілі,
Забыўшыся зусім, што караблі
Яны, нібы піраты, захапілі,
І ўжо съпяшаць эскадры наўздағон,
І ставяцца ва ўсіх марах мярэжы,
Каб спраўдзіць справядлівасці закон,
Ва ўсім пакласці рубяжы і межы,
Каб тых дваіх злавіць, вярнуць да ўсіх,

Вяроўкамі спавіць, парваўшы снасьці,
На ўсіх пароўну падзяліць той міг,
Што двое ў страсыці рызыкнулі ўкрасыці, —

Але пакуль шчасльвых не знайшлі,
Схаваных недзе на Галапагосах,
Ім дзень падараваны на зямлі,
Імnoch падараваная ў нябёсах.

* * *

Тым часам, як час прабягае,
Пытаюся з часам сам-насам:
«Скажы мне, мая дарагая,
Ці ты не самоцішся часам
Па часе, які пралятае,
Як пыл залаты скрэзь праменіні,
Скрэзь сны нашы, мары, трызыненіні,
Скрэзь тое, што назвы ня мае?..»

АРФА

Яна на арфе ў маладосьці грала...
У шапіку цяпер (каля вакзала)
Гандлюе цацкамі... Я самалёцік «ЯК»
Купляю і пытаюся: «Ну як
Жывеш?..»
(Яна): «Ды ўсяк бывала...
Перажыла...»

(Сям'я... I муж байбак
I п'яніца... I дзеці...)
— Колькі?
— Двое.

Ды нешта ў ёй скразное, незямное,
Як арфы гук!..
— Ты знакаміты стаў...
Я не чакала...
— Сам я не чакаў...
Шыкоўна выглядаеш...
— Што ты!.. Што ты!..

Па ўсёй размове...

Соль... До, рэ... Фа, мі...
 Глядзім у неба. Бачым самалёты,
 Хоць там ляцяць анёлы з арфамі.

* * *

Стогадовай габрэйцы на «ІЛы» —
 Хоць куды, каб памерці хутчэй.
 І габрэй не адводзіць вачэй,
 Смутных, быццам занесеных ілам,
 І на позірк мой кажа габрэй:
 «Перавозім жывыя магілы».

КУРСКАЯ ДУГА

Трагедыя расейскай субмарыны...
 «Як гэта так?..» — дапытаюцца фіны,
 Нібыта я расейскі адмірал...

Яшчэ жыве, як здань, Саюз адзіны,
 Яго легенды і яго быліны,
 І доўжынца жахлівы серыял.

Хай рухнуў Рым — стаяць яго руіны:
 Афганістан, Чачня, Чарнобыль... Міны
 Раскіданы сярод пяскоў і скал.
 Імперыя ўсё шчэрыць зуб зъвярыны —
 І на шляху расейскай субмарыны
 Паўсюль яе скарожаны метал.

Съмерць не страсеш, як страшны сон з
 пярыны...
 Як рускаму, мне спачуваюць фіны,
 І ўсяоды клін — куды сябе ні кінь...

За маракоў расейскай субмарыны
 Памолімся. Ва ўсіх нас Бог адзіны —
 Амінь.

* * *

Ува ўсім, што ёсьць, было і будзе —
 Ані ў чым цябе магло ня быць.
 Цуды ўсе ў адным-адзіным цудзе:

У неверагодным цудзе
Жыць.

* * *

Я сад жыцьця люблю!.. Хаця,
Калі падумаю,
Дык гэты сад жыцьця
З аднымі дулямі...

* * *

Якія ні ёсьць – мы ня тыя.
Пустыя, як храм без Хрыста,
Мы носім крыжы залатыя —
І нашы абдымкі пустыя
Пусьцейшыя, чым пустата.

* * *

Нарадзіўся, піў ды еў,
Ладкаўаў жытло...
А пакуль паразумнеў,
Дык жыцьцё прайшло.

ШЛЮБ

«Тое будзе вашым,
Што належыць вам».
Поп з вясельнай чашы
Першы выпіў сам.
«Бласлаўляю. З Богам.
Згоды вам з дабром».
Да царквы над логам
Пракаціўся гром.
«Добрая прыкмета.
Нас пачуў Гасподзь».

У жыцьці хоць гэта,
Гэтаке хоць.

МАСТЫ

Левыя і Правыя Масты.
Сонны Нёман вусьцішна пусты.
І трымціць апошнімі лістамі

Стомленая восень над Мастамі.

Я прайду на Правыя Масты.
Нешта з Левых пракрычыш мне ты.
Птушку таямнічую, начную,
Я не распазнаю, не пачую.

Цераз Нёман, поўны цемнаты,
Рынуся на Левыя Масты.
І няўцямна, як вада на дне,
Нешта з Правых пракрычыш ты мне.

Я спытаю: «Ты ня там жывеш,
Скуль падманны голас падаеш?..»
І тады гукнешся з двух бакоў,
З двух-абодвух цёмных берагоў.

ІНФАНТА

Яна ні там, ні тут, яна адгэтуль воддалъ,
Бо брошкай на плячы апалены спарыш,
Бо ў рыцарскім бai загінулі абодва:
І рыцар — Белы Крыж,
І рыцар — Чорны Крыж.

Яна ні з тым, ні з тым, бо страціла абранных,
Бо іх на люты бой заклікала сама!..
Цяпер, калі няма ніводнага з кахраных,
Ёй выбіраць паміж
Нялюбымі двумя.

Сыйшліся ўжо яны ў турніры тэатральным
—
Драўляныя шчыты, драўляныя мячы:
Як съмешна, Божа мой!
Нібыта знак астральны,
Апалены спарыш
Дыміцца на плячы.

Усьмешкі матылёк прыкрыў апёк балочы,
Ня ўбачаць боль яе ні ў лахманах рабы,
Ні рыцары ў плашчах, падобных на анучы,
Што б'юцца за яе —
Пярэсты і Рабы.

Пярэсты перамог! Зламаўся меч Рабога! —
 Як съмешна, Божа мой!.. Яна цалуе крыж
 На вернасьць аднаму, прымроўшы другога...
 Дыміцца на плячы
 Апалены спарыш.

З ДРАНЬКО-МАЙСЮКА

Там, дзе ўжо ноч, там съпяць, альбо крадуцца
 Да куртызанак, што таксама съпяць,
 Укрытыя пялёсткамі настурцый,
 І матылькі ў альковы іх ляцяць,
 Каб кветкі пацалункаў рассыпаць
 На губы палюбоўнікаў, на вочы,
 На грудзі, што, як съвечкі дзъве, гарашь
 І паляць крыльцы матыльковай ночы...

Пад страсны шэпт спалёных бліскавіц
 Сусьвет начны ў любоўным ложку тоне...
 Так у часы і съвetchак, і газыніц
 Было
 і засталося пры неоне,
 І будзе, я ня ведаю, пры чым?..
 Таксама, як ня ведаю прычын,
 Каб не аддаць — хай з кім заўгодна ў змове! —
 Усё, што ёсьць — за ноч адну ў алькове...

XIX СТАГОДДЗЕ

Чытала — і кусала
 Съцябліначку, рамонак...
 Адклала — і рамонак
 Бялеў паміж старонак.

* * *

Адно што пыл ад кніг!..
 Іх удыхаеш, потым
 Ты выдыхаеш іх
 Набітым пылам ротам.

ЛІТАРАТУРА

Лістоту вецер круціць калаўротам.
Ня сёньня-заўтра замяце зіма.
Каб дворнік мёў, дык меў бы ён работы!
Але даўно ў нас дворніка няма.

З вакон у двор сіротна паглядае
Забытага пісьменьніка ўдава;
Яна сама яго ўжо не чытае,
Сівая і съляпая, як сава.

Я вывучаў яго раманы ў школе...
І хоць ніколі не чытаў знава,
Усё ж зъмітаю лісьце мімаволі
З-пад вокнаў, дзе сіроціца ўдава.

ЗГАДКА ПРА БАМ

Ува мне, нібыта ў снах фанатыка,
Будучыні велічнай каркасы...
Сацыяльна значная тэматыка —
Міма касы.

Што ж, бывай, былое. Так здараеца.
Зъмена вех. Па сем разоў на тыдні.

А душа ніяк не разьвітаеца
З рэйкамі з'інелымі нараніцы,
Са сывітальнай хустачкаю Тынды.

ЗЛОМАК

Запытала са зла,
Бо
Так трываць не магла
Больш.

«Ты жывеш, дарагі,
Як?
Ці мае пірагі
Ў смак?

Пры маім ты баку
Лёг,
Так ня жыў на вяку

Бог.

Зарабіў бы ты хоць
Грош,
Ці цягнуць за аброць?..»

— Што ж... —

І блыхой дарагі
Скок
Праз пупок пад другі
Бок.

ПЯНЕРСКАЕ ПРЫВІТАНЬНЕ

Дзякуем лідэру нацыі
За электрычнасць і газ,
За эпахальную працу
Нацыі
На ўнітаз.

* * *

Ідэй сусъветнай перамогі
Яшчэ хапае, балазе
Вужака звужданай дарогі
Паўзе й паўзе...

* * *

Ён кажа: “Браце мой, туга!
Абрыдла мне свабода!..
Мне не хапае лунцуга,
Намазанага мёдам”.

* * *

Пакліч таго, каго ніхто ня кліча,
Каб ён парушыў завядзёнку, звычай,
Каб закрычалі ўсе да аднаго:
«Які вар’ят наслай на нас яго?!..»

* * *

Здрабнела, згоркла, парадзела

Усё, на што я мей спадзеў...
 Жыцьцё мяне не даглядзела,
 Ці я яго не даглядзеў?

ДЗЕНЬ СТВАРЭНЬНЯ

На сёмы дзень Бог адпачыў спаўна,
 Каб сіл набрацца на рашучы ўчынак,
 I ў восьмы дзень Ён съмерць стварыў —
 Яна
 Задумана, як вечны адпачынак.

НАДПІС НА КІНЖАЛЕ

Воўк нараджаеца ваўком,
 Каб быць ваўком, а не шакалам.
 Калі ты цар — дык будзь царом.
 Калі кінжал — дык будзь кінжалам.

ЧАРВЯК

Расьсечаны чарвяк
 Змагаеца з зямлёю,
 Як не адзін, а двое...

Усё маё ніяк
 Ня звязана са мною.

МУРАШ

Задраўшы галаву,
 Падскочыш: “Я жыву!..”

Нахілішся — і бачыш,
 На кім жывеш і скачаш.

КАЛЯДЫ

*Уступ да паэмы**

1

У ноч калядную я не прыспаў вачэй.
 Каляды маладзік кавалі ўсё танчэй,

* Цалкам паэма «Каляды» будзе надрукаваная
 ў калядным нумары «Дзеяслова».

Ноч зынемагала — і займаўся золак
На зьмену ёй, каб патушыць хутчэй
Нясьцерпнае съятло каляных зорак.
Нясьцерпнае съятло каляных зорак
На шкле аконным макамі цвіло,
А за акном, адкуль съятло плыло,
Да шыбін прыпадаў марозны морак
І ледзяныя губы грэў аб шкло.

Ён ледзяныя губы грэў аб шкло
І дыхаў так, што выстывала хата,
І на мяне глядзеў, як брат на брата,
Якога ў нас абодвух не было...
У морака ў вачах стаяла страта.

У морака ў вачах стаяла страта,
І распускаўся ў страце белы мак,
Як іерогліф, як магічны знак,
І мне ўсіміхаўся морак вінавата,
Бо я той знак не разумеў ніяк.

Так, я той знак не разумеў ніяк,
Таму чакаў падказу ці парады,
Варажбіту каляднаму ня рады,
Бо нават пернік макавы ня ў смак,
Калі варожыць морак на каляды.

Калі варожыць морак на каляды
Са стратаю прарочаю ў вачах —
У хаце страх клубіцца па кутах,
І шчэрацца з кутоў зъяры і гады,
І ў іх вачах таксама страты страх.

Ва ўсіх і ўсім клубіцца страты страх,
Мы ім глядзім адзін адному ў очы...
І прагнучы спасыцігнуць знак прарочы,
Я ўсёй крывёй адчуў паганскі пах
Спрадвечнай варажбы каляднай ночы.

2

Паганскае гаданыне на каляды
Мне звыклае з малечае пары,
Калі са стромай Юрэвай гары
Каціліся па сънезе зарапады
Съядамі, што пакінулі зъяры.

Сълядамі, што пакінулі зъяры,
 Крадземся мы, прыйшоўши за зъярамі
 У гэты съвет, каб ладзіць тут піры,
 Зъяроў назабіваўши, і ўгары
 Дым ад кастроў — і зорны дым над намі.

Дым ад кастроў і зорны дым над намі
 Зылівающца ў адно, і ў тым адным
 Нас, летуцэнных, нас, сасынёных снамі,
 Не аддзяліць ад тых, хто ёсьць мы самі,
 І не адрозніць, як ад дыму дым.

Нас не адрозніць, як ад дыму дым,
 Жанчын, мужчын, старога з маладым,
 Калі сарваць апраткі, зъдзерці маскі,
 Саскрабсьці з твараў скамянелы грым...
 Да гэткі жах не для каляндай казкі.

Мы апранемся для каляндай казкі
 У нашы скуры, футры — і з усёй
 Зъярынай зграяй, кожны са сваёй,
 Зноў зъявімся на съвеце з Боскай ласкі,
 Хто воўкам, хто лісіцай, хто зъмяёй...

Хто, воўкам, хто лісіцай, хто зъмяёй —
 Мы сыйдземся, наладзім пір зъярыны,
 На дываны паляжам, на пярыны,
 І тых, хто над, і тых, хто пад зямлёй,
 Не абмінем, далучым да сябрыны.

Не абмінем, далучым да сябрыны
 Жукоў съмярдзючых, гнойных чарвякоў,
 Каб грызылі косьці і смакталі кроў,
 Салодкай чалавечай съвежаніны
 Пасмакавалі на піры зъяроў...

*«Дзеяслоўцы» ічыра вінчуюць свайго паплечніка і сябра
 Уладзіміра Пракопавіча Някляева з 60-годдзем
 і зычаць яму нястомнасьці ў паэзіі і каханьні...*
